

4. Козина Ж.Л. Командная и индивидуальная структура подготовленности баскетболисток студенческих команд / Козина Ж.Л., Защук С.Г., Слюсарев В.Ф. // Физическое воспитание студентов. – Х. : ХООЕОКУ-ХГАДИ, 2009. – №3. – С. 60-66.
5. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры / Л.П. Матвеев. – М. : ФиС, 1991. – 542 с.
6. Теория и методика физического воспитания / под. ред. Б.А. Ашмарина. – М. : Просвещение, 1978. – С. 30-42.
7. Физическая культура студента : учебник / под. ред. В.И. Ильинича. – М. : Гардаки, 2005. – 268 с.
8. Физическая культура: основы знаний : учебное пособие. – М. : Сов. спорт, 2003. – С. 50-60.

The article is devoted to the use basketball as a means of physical education students at higher education institutions. Conducted the results of studying the characteristics of methodological support of educational process, as well as analysis of the students questionnaire.

Key words: physical education, basketball, student, sports and health.

Отримано: 29.06.2013

УДК 355.233.22

О. М. Ольховий, В. М. Красота

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ КУРСАНТІВ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті проведено аналіз вагомості забезпечення та взаємовпливу навчальних завдань технології набуття організаційно-управлінських умінь з управління фізичною підготовкою в рамках професійно спрямованої системи фізичної підготовки вищих військових навчальних закладів з системою здобуття курсантами фахових компетенцій вирішення типових завдань професійної діяльності для здійснення службово-бойових функцій.

Ключові слова: курсант, організаційно-управлінські уміння, технологія, фізична підготовка.

Постановка проблеми. Основним провідником воєнної політики держави є офіцерській склад збройних сил, на плечі якого лягає завдання безпосередньої підготовки військових підрозділів і частин до ведення бойових дій. Службові обов'язки офіцерів передбачають керівництво, організацію та систематичне проведення заходів бойової підготовки, основним предметом якої є фізична підготовка (ФП). У зв'язку з цим одним з головних завдань системи вищої військової школи постає вдосконалення організаційно-управлінської та методичної складових навчально-виховного процесу майбутніх офіцерів з урахуванням перспективного фахового призначення [4, 7, 8].

Дослідження проводиться відповідно до Планів науково-дослідних робіт Міністерства оборони України за темами: "Розробка

теоретико-методичних засад функціонування системи ФП військовослужбовців ЗС України”, з номером державної реєстрації 0101U000823, “Організаційні аспекти функціонування системи ФП військовослужбовців ЗС України у сучасних умовах”, з номером державної реєстрації 0101U001276.

Аналіз актуальних досліджень. Професійно-прикладне вирішення завдань формування організаційно-управлінських умінь і командно-методичних навичок відображено в роботах вітчизняних та зарубіжних авторів (М. Варій, 1996; О. Виноград, 2001; Ю. Волненко, 2008; Г. Гапончук, 1996; В. Миронов, 1990; Ю. Онуфрей, Е. Тоньшин, 1992 та ін.), які розробили досить чітку систему підготовки командирів різних рівнів до відповідної діяльності, в тому числі до виконання професійних обов'язків з фізичного вдосконалення військовослужбовців (О. Барабанщиков, 1995; А. Вейднер-Дубровін, 2001; В. Паєвський, 2009; С. Романчук, 2012; В. Федоров, 2001 та ін.).

Проте сформований на сьогоднішній день рівень професійної готовності курсантів вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) до управління ФП в підпорядкованих підрозділах є недостатнім (Ю. Бородін, М. Пічугін, В. Романчук, 2008; В. Кирпенко, В. Кондратюк, О. Піддубний, 2012).

Мета дослідження. Проведення порівняльного аналізу вагомості забезпечення та взаємовпливу навчальних завдань технології набуття курсантами організаційно-управлінських умінь з управління фізичною підготовкою в рамках професійно спрямованої системи ФП ВВНЗ з системою здобуття фахових компетенцій, що дозволять вирішувати типові завдання професійної діяльності під час здійснення службово-бойових функцій [7].

Виклад основного матеріалу. Для визначення особливостей військово-професійної діяльності, розкриття змісту організаційно-управлінської складової професії, чинних вимог до умінь і компетенцій, які ставляться перед військовим фахівцем, звернемося до узагальненої професіограми (від латині “professio” – професія, спеціальність, “gramma” – запис) офіцера.

Процес створення професіограм складається з аналізу змісту професійної діяльності та базується на певних принципах [1], дотримання яких забезпечує наукову обґрунтованість результатів дослідження. Основні принципи професіографії сформулював К. Платонов [9], це:

- комплексність – всебічне дослідження професійної діяльності;
- цілеспрямованість – вивчення професії з метою вирішення дослідницьких і практичних завдань, які визначають рівень, предмет дослідження і методи вивчення професій;
- особистісний підхід – можливі варіації індивідуального стилю діяльності та компенсації одних індивідуально особистісних властивостей іншими (*прим. авт.:* доцільно враховувати при розгляді управлінських аспектів професійної діяльності);

- надійність – врахування окрім типових умов діяльності, непередбачуваних та екстремальних ситуацій (*прим. авт.*: особливо важливо при дослідженні військових професій);
- диференціація та типізація – врахування внутрішньо професійних відмінностей та об'єднання в групи подібних за певними параметрами професії.
- перспективність і реальність – врахування тенденції розвитку професії та розглядання її в культурно-історичній перспективі.

А.К. Маркова, розвиваючи задачно-особистісний модульний підхід в професіографії, пропонує проведення аналізу професії на основі виділення фахових завдань [1]. Під модулем професії тут розуміється сукупність об'єкта і суб'єкта діяльності, де виділяються пріоритетні, похідні та допоміжні завдання. А.К. Маркова формулює основні вимоги до професіограми, це:

- чітке визначення предмета і кінцевого результату діяльності;
- опис цілісного процесу професійної діяльності;
- демонстрація можливих ліній розвитку людини в даній професії;
- показ можливих перспектив зміни в самій професії;
- спрямованість професіограми на вирішення практичних завдань;
- виділення і опис різних некомпенсовано-професійних психологічних якостей, а також тих якостей, які можуть бути компенсовані.

З урахуванням наведеного та за результатами проведених досліджень [4, 7, 8] управління ФП в підпорядкованих військових підрозділах – це єдине ціле, що існує і розвивається завдяки взаємодії його основних компонентів:

- суб'єкту управління, тобто джерела керуючого впливу, яке виконує функції керівництва і впливає на об'єкт з метою приведення його у певний стан;
- об'єкту управління, тобто того, на який спрямовано керуючий вплив суб'єкта, що функціонує під цим впливом;
- керуючого впливу, тобто комплексу цілеспрямованих команд, прийомів, методів та організуючих заходів за допомогою яких здійснюється вплив на об'єкт і досягаються реальні зміни у ньому;
- зворотних зв'язків, тобто інформації для суб'єкта про результативність керуючого впливу та зміни в об'єкті для подальшої корекції процесу управління.

Таким чином, в якості *дефініції управління ФП* виступає наступне: діяльність офіцера чи управлінської ланки (тобто суб'єкта), що виражається у цілеспрямованому керуючому впливі на військовий підрозділ, частину (тобто об'єкт) за допомогою процесів організації та проведення заходів, при наявності зворотної інформації для суб'єкта про результативність виконаного впливу та зміни в об'єкті з метою приведення останнього у необхідний стан (фізичної готовності до виконання службово-бойових завдань за військово-професійним призначенням) [4, 7, 8].

Для подальшого ґрунтовного визначення вагомості забезпечення і взаємовпливу використання, в контексті орієнтованої вищої військової освіти та розвиваючого навчання, технології набуття організаційно-управлінських умінь з управління фізичною підготовкою з системою здобуття майбутніми офіцерами фахових умінь та компетенцій [7], розглянемо вимоги до формування освітньої та кваліфікаційних складових випускника ВВНЗ.

Освітня частина освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) враховує загальнокультурну та фундаментальну наукову підготовку фахівця, що визначається суспільством і державою. Міністерство оборони України (як замовник) встановлює вимоги до змісту, обсягу та рівня якості освітньої підготовки фахівця для отримання відповідного освітнього рівня, визначає здатності фахівця вирішувати завдання загально-професійної діяльності [6]. Кожна здатність забезпечується формуванням одного чи кількох умінь.

Кваліфікаційна складова ОКХ випускника ВВНЗ визначає професійну сферу використання фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня та встановлює основні вимоги до компетентності, професійних якостей, умінь і рівня підготовки військового фахівця, які необхідні для успішного виконання ним функціональних обов'язків за посадовим призначенням [6].

При формуванні кваліфікаційної частини ОКХ випускника доцільно керуватися алгоритмом дій, який включає: аналіз нормативних документів; формування цілісної системи майбутньої діяльності випускника та визначення системи службово-бойових функцій і типових військово-професійних завдань діяльності; формування системи вмінь випускника, які необхідні й достатні для якісного виконання завдань майбутньої військово-професійної діяльності; визначення необхідного виду і рівня сформованості кожного з умінь [6].

Рекомендованими для офіцерського складу збройних сил можна вважати формування таких службово-бойових функцій: військово-проектувальна (проектувально-конструктивна), військово-організаційна, військово-управлінська, військово-технологічна (технічна, операторська, педагогічна), військово-прогностична, військово-дослідницька, військово-контрольна (*табл. 1*).

Визначення змісту освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки військового фахівця ґрунтується на результатах вивчення структури існуючої та прогнозування його майбутньої професійної діяльності. Однією з головних вимог до створення ОПП підготовки військового фахівця є те, що кожна навчальна дисципліна має формувати конкретно визначену в ОКХ випускника сукупність умінь, що необхідні офіцеру для службово-бойової діяльності [6].

З метою проведення порівняльного аналізу вагомості забезпечення та взаємовпливу навчальних питань управлінської діяльності з ФП в процесі військової служби з системою набуття умінь та відповідних займаних офіцерами посадам компетенцій,

що дозволяють вирішувати типові завдання професійної діяльності [8] під час здійснення певних службово-бойових функцій, розглянемо організаційно-управлінську складову узагальненої професіограми офіцера ЗС України (*табл. 1*).

З урахуванням зазначених вимог, принципів формування професіограм і результатів експертної оцінки визначення професійно важливих якостей [4, 7, 8] деталізуємо взаємозв'язок типових завдань організаційно-управлінської складової узагальненої професіограми офіцера ЗС України з питаннями управління ФП в підпорядкованому підрозділі (*табл. 1*).

Відповідно до Закону України "Про фізичну культуру і спорт", в якому зазначається, що право проводити фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність, фізкультурно-спортивну реабілітацію надається фахівцям, які мають спеціальну освіту та відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень [3], перелік службово-бойових функцій, відповідних їм типових завдань діяльності та сукупність умінь для їхнього вирішення, які складають основу створення кваліфікаційної складової ОКХ випускника ВВНЗ, вагомо взаємодоповнюються набуттям організаційно-управлінських умінь й методичних навичок в межах професійно спрямованої системи фізичної підготовки (*табл. 1*) [4, 7, 8]. Наявність та вагомість кожної окремої функції військово-професійної діяльності офіцера може змінюватись у залежності від займаної посади.

Визначення взаємозв'язку типових завдань організаційно-управлінської складової узагальненої професіограми офіцера Збройних Сил України (див. *табл. 1*) з питаннями управління ФП нами сформовано з врахуванням узагальненої ОКХ стандарту ВВНЗ ЗС України, де готують офіцерів військового управління та некомандного складу тактичного освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» і «магістр» за абсолютною більшістю спеціалізацій, спеціальностей, напрямів підготовки, гаузей знань освітнього рівня «Повна вища освіта», з узагальненим об'єктом діяльності – «Сукупність військових систем забезпечення способів і методів діяльності, спрямованих на постійну готовність до використання за призначенням, удосконалення організації» відповідно до фахових посадових обов'язків випускників.

З наведеної організаційно-управлінської складової узагальненої професіограми (див. *табл. 1*) ми наглядно бачимо, що кожному типовому завданню відповідає компетенція, яка формується системою умінь для вирішення певного завдання службової діяльності у взаємних залежності та доповненні з набуттям організаційно-управлінських умінь й методичних навичок в управлінні ФП.

Перелік службово-бойових функцій, відповідних їм типових завдань службової діяльності та сукупність умінь для їх вирішення, що є основою створення кваліфікаційної складової ОКХ випускника ВВНЗ, в запропонованій узагальненій професіограмі офіцера взаємодоповнено набуттям випускниками організаційно-управлінських умінь у рамках професійно спрямованої сис-

теми ФП [4, 7, 8]. Це частково виконує вимогу статті 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», в якій зазначається, що фізкультурно-оздоровчі заходи (прим. авт.: до яких можна віднести і форми ФП: ранкову фізичну зарядку, спортивно-масову роботу, фізичне тренування у процесі навчально-бойової діяльності, самостійну підготовку) – заходи, що здійснюються організаторами (прим. авт.: до яких, відповідно, відносяться офіцери) фізкультурно-оздоровчих заходів для залучення різних груп населення до занять фізичною культурою [3].

Таблиця 1

Взаємозв'язок типових завдань організаційно-управлінської складової узагальненої професіограми офіцера ЗС з питаннями управління ФП

Компетенції та функції	Здатність й уміння вирішувати типові завдання військово-професійної діяльності	Здатність й уміння вирішувати завдання з управління ФП в підпорядкованому підрозділі
1	2	3
<i>Соціально-особистісні компетенції</i>		
Загально-професійні	Уявлення про форми і способи ведення бойових дій. Знання основ застосування військових підрозділів у сучасному бою	Уміння забезпечити фізичну готовність підрозділу до виконання службово-бойових завдань за професійним призначенням
	Уміння проводити тактичні розрахунки для обґрунтування прийнятих рішень	Здатність використовувати командно-методичні навички й організаторські уміння у керівництві підрозділом
	Здатність організовувати і управляти діями підрозділів у різних видах обстановки	Організаційно-управлінські уміння управління ФП підрозділу в стереотипних і нетипових ситуаціях
	Здатність вивчати та оцінювати вплив тактичних властивостей місцевості на виконання службово-бойових завдань підрозділу	Здатність формування та вдосконалення військово-прикладних і спеціальних фізичних якостей підпорядкованого особового складу
	Готовність до прийняття заходів захисту особового складу підрозділу при аваріях (руйнуваннях) на радіаційно- та хімічно-небезпечних об'єктах	Уміння посилювати адаптаційні можливості організму підлеглого особового складу засобами ФП до специфічних навантажень службово-бойової діяльності. Засвоєння основ надання першої медичної допомоги
	Наявність уявлень про вимоги безпеки військової діяльності й охорони праці.	Здатність виконання заходів дотримання техніки безпеки і попередження травматизму при проведенні ФП, збереження та зміцнення здоров'я підлеглих

1	2	3
Спеціалізовано-професійні	Здатність використовувати спеціалізований склад, призначення та особливості службово-бойового застосування підрозділу	Організаційно-управлінські уміння управління ФП підрозділу з урахуванням специфіки виду, роду військ (сил)
	Здатність використовувати спеціалізовані основи організації оперативно-технічної служби, принципи будови алгоритмів бойового управління підрозділами	Організаційно-управлінські вміння й методичні навички вдосконалення військово-прикладних та спеціальних фізичних якостей підпорядкованого особового складу
	Здатність використовувати професійно-профільовані знання і практичні навички в галузі військового управління для прийняття рішення на застосування підрозділу	Готовність використовувати теоретичні знання, командно-методичні навички і управлінські уміння з керівництва підрозділом для проведення форм ФП
<i>Службово-бойові функції</i>		
Військово-проектувальна	Здатність до аналізу та проектування складових військово-професійної діяльності	Уміння визначати й аналізувати фактори, що впливають на організацію ФП підрозділу
Військово-управлінська	Здатність до управлінської діяльності в процесі керівництва повсякденними та службово-бойовими завданнями військово-професійної діяльності	Готовність до управління (керівництва, організації та проведення) ФП підрозділу згідно з функціональними обов'язками
Військово-організаційна	Організаційна здатність упорядкування структури, взаємодії елементів системи професійної діяльності, планування, організації та мотивації з ефективним використанням ресурсів і часу	Готовність до організації (підготовки керівників занять, планування та забезпечення) ФП підпорядкованого підрозділу
Військово-технологічна (технічна, операторська педагогічна тощо)	Здатність засвоєння нових зразків озброєння, його використання та експлуатація. Наявність базових уявлень з технічних характеристик і правил експлуатації, роботи з обслуговування, підготовки до використання, усунення практичних несправностей зброї	Здатність до формування, закріплення та вдосконалення військово-прикладних навичок, фізичних і спеціальних фізичних якостей підпорядкованого особового складу з урахуванням технологічної специфіки та технічного оснащення підрозділу
Військово-прогностична	Уміння здійснювати прогностичну оцінку рівня бойової та спеціальної підготовки підрозділу при плануванні і виконанні службово-бойових завдань. Уміння прогнозувати можливі втрати при веденні бойових дій підрозділом	Здатність визначати рівень фізичної готовності підрозділу до виконання службово-бойових завдань військово-професійної діяльності

1	2	3
Військово-контрольна	Уміння використання наукової методології управлінської діяльності в процесі контролю виконання повсякденних та службово-бойових завдань професійної діяльності	Здатність визначати показники реакції організму на фізичні навантаження, вірно обирати параметри тренувального навантаження. Готовність до контролю й обліку ФП
Військово-дослідницька	Здатність проводити, організовувати чи забезпечувати наукові дослідження складових професійної діяльності	Уміння діагностувати функціональний стан, вірно обирати та використовувати методи і засоби ФП для збереження і покращення рівня фізичного стану та здоров'я, усунення функціональних відхилень у фізичному розвитку підпорядкованого особового складу

Висновки. Досягнення курсантами в процесі навчання та фахової підготовки готовності вирішувати проблемні питання та типові завдання військово-професійної діяльності для виконання службово-бойових функцій стало наочним відображенням його забезпечення та суттєвого доповнення здатністю й уміннями виконувати завдання організаційно-управлінських питань з ФП в підпорядкованому підрозділі.

В перспективі ми спрямовуємо дослідження на визначення ефективності функціонування професійно спрямованої системи ФП курсантів ВВНЗ.

Список використаних джерел:

1. Григорьева М.В. Психология труда / М.В. Григорьева. – М. : Высшее образование, 2006. – 192 с.
2. Закон України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» (№ 549–XIV від 26.03.1999 року).
3. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (№ 3809–12 від 26.12.1993 року).
4. Круцевич Т.Ю. Професійно-спрямована система фізичної підготовки майбутніх офіцерів / Т.Ю. Круцевич, О.М. Ольховий // Теорія і методика фізичного виховання і спорту : наук.-теорет. журн. – К. : НУФВіС України. – 2012. – № 4. – С. 73–77.
5. Настанова з фізичної підготовки у Збройних Силах України (Наказ Міністра оборони України від 30.12.2009 № 685 «Про затвердження Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України»). – К. : РВВ АГУ ГШ ЗС України, 2009. – 231 с.
6. Наказ Міністра Освіти України № 285 «Про порядок розроблення складових нормативного і навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою» від 31.07.98 року.
7. Ольховий О.М. Теоретико-методичні засади системи фізичної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів Збройних Сил України : автореф. дис. ... доктора наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / О.М. Ольховий. – К., 2013. – 38 с.
8. Ольховий О.М. Професійна діяльність офіцерів з питань управління фізичною підготовкою / О.М. Ольховий // Педагогіка, психологія та

медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. жур-нал. – Х. : ХОВНОКУ (ХДАДМ). – 2012. – № 10. – С. 50–54.

9. Платонов К.К. Психология / К.К. Платонов, Г.Г. Голубев. – М. : Высшая школа, 1977. – 248 с.

Analysis of the importance of provision and interplay educational problems of technology of acquiring organizational and managerial skills to manage physical training was conducted within professionally directed system of physical training of higher military educational institutions with the system obtaining cadets professional competence concerning solving typical problems of professional activity for service and combative functions.

Key words: cadet, organizational and management skills, technology, physical training.

Отримано: 15.06.2013

УДК 796.332

О. П. Петров, Д. М. Солопчук, А. О. Боднар

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ У СУЧАСНОМУ ФУТБОЛІ

У статті висвітлені найбільш актуальні питання відновлення фізіологічних кондицій у сучасному футболі, а також представлені організаційні заходи які є невід'ємною складовою процесу відновлення футболістів під час навчально-тренувальної і змагальної діяльності та пропонуються сучасні методики використання деяких засобів відновлення.

Ключові слова: футбол, відновлення, розігрівання, енергоджерела, кріотерапія.

Актуальність. Професійний футбол в значній мірі заціпає функцію більшості органів і систем організму. Кістково-м'язова, нервова, імунні системи і метаболізм піддаються навантаженням до такого ступеня, що стратегія відновлення до наступного матчу є принциповим питанням. Інтенсивна діяльність протягом тижня під час тренувального процесу веде до зниження кількості клітин імунної системи. Дві поспіль гри протягом 24 годин викликають порушення в співвідношенні кортизону і тестостерону. Коли список офіційних матчів перенасичений, процес повинен бути оптимізований з метою швидшого відновлення працездатності до вихідного рівня [1].

Запаси глікогену до кінця гри близькі до виснаження, тому відновленню може допомогти високовуглеводна дієта.

Вживання чистої води не є кращим способом відновлення рідинного балансу, оскільки напої, які містять вуглеводи і електроліти, набагато краще поглинається організмом, і у меншій мірі виділяються з сечею. Деяку допомогу у зниженні гіперчутливості м'язів може надати, так звані, низхідне розігрівання м'язів. Надати користь можуть такі процедури, як біг в «глибокій» воді, масаж, кріотерапія і інші методики; проте, думки про їх ефективність суперечні.